

Рідне слово – це не просто навчальна дисципліна чи сукупність граматичних правил, а «жива схованка людського духу», найцінніший скарб нації та надійний щит, що захищає наш колективний розум від ворожих впливів. Сьогодні кожен учитель української мови та літератури є не просто викладачем, а справжнім воїном на мовному та ціннісному фронті держави. Саме в класах НУШ завдяки глибокій роботі з художнім словом та розвитку мотивації як провідного рушія пізнавальної діяльності ми формуємо стійкий інформаційний імунітет і ціннісні орієнтири майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Андрощук І. Мотивація навчальної діяльності учнів як педагогічна проблема. *Педагогічний вісник Поділля*. 2022. №3. С. 2–3. URL : https://hoippo.km.ua/wp-content/uploads/2022/12/Pedag_visnik_Podil-32022.pdf (дата звернення: 28.05.2026).
2. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 27.05.2026).
3. Ковбасюк Т. Стратегії формування внутрішньої мотивації учнів до навчання: роль позитивної педагогіки. *Нова педагогічна думка*. 2024. № 4 (120). С. 61–66. URL : <https://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/668/700> (дата звернення: 28.05.2026).
4. Концепція «Нова українська школа». *Інститут модернізації змісту освіти* : [сайт]. URL : <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/> (дата звернення: 27.05.2026).
5. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 / Т. Вакуленко, В. Терещенко, С. Ломакович, С. Ковальова ; за заг. ред. М. О. Петришина. Київ: Український центр оцінювання якості освіти, 2023. Т. 1. 342 с. URL : https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/PISA-2022_Naczionalnyi-zvit_povnyi.pdf (дата звернення: 25.05.2026).

Світлана ГАРНА,

*проректор з інноваційної та методичної роботи
Донецького ОблІППО, кандидат педагогічних наук*

Вікторія ЩЕРБАТЮК,

*завідувач відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблІППО*

Тетяна КОВАЛЬОВА,

*методист відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблІППО*

ДІАЛОГ ІЗ ТЕКСТОМ, АВТОРОМ І СОБОЮ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

Сучасний урок зарубіжної літератури дедалі більше відходить від моделі, у якій учні лише «засвоюють» готову інформацію про автора / авторку, сюжет, тему та ідею твору. Літературна освіта Нової української школи орієнтує вчительство на формування компетентного читача / читачки – особистості, здатної зрозуміти художній текст, поставити до нього запитання, побачити в ньому смисли, співвіднести прочитане з власним досвідом, культурним контекстом і викликами сучасності. Саме тому інтерпретація літературного твору сьогодні має розглядатися як процес діалогу: з текстом, з автором, із героями, з іншими читачами і, зрештою, із самим собою.

Для вчителя зарубіжної літератури це особливо важливо, адже художній твір, створений в іншому культурному, історичному чи мовному середовищі, потребує уважного методичного супроводу й наближення до читачького досвіду учнівства. Учитель допомагає школярам побачити, що класичний або сучасний текст – це живий співрозмовник, який ставить перед людиною питання про вибір, свободу, відповідальність, любов, самотність, гідність, втрату, надію, моральну стійкість. Коли учень відчуває, що літературний твір говорить і про нього також, тоді читання перестає бути формальним обов'язком і стає особистісною подією.

Організація такого читання потребує від педагога оновлення методичного інструментарію, глибшого розуміння природи інтерпретації та вміння вибудовувати урок як простір смислового діалогу. Учителю / учительці важливо не тільки пояснити зміст твору, а й допомогти учням уважно працювати

з художньою деталлю, підтекстом, образом, символом, авторською позицією, навчити їх аргументувати власне прочитання і поважати різні інтерпретаційні погляди. Саме тому питання професійного розвитку вчителів зарубіжної літератури, методичного супроводу читацької діяльності та пошуку ефективних підходів до інтерпретації художнього твору є одним із важливих напрямів роботи Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. У цьому напрямі відділ мовно-літературної та мистецької освіти системно підтримує педагогів через підвищення кваліфікації, вебінари, фахові студії, консультації, професійні зустрічі та творчі конкурси, у межах яких розглядаються сучасні підходи до читання, аналізу й інтерпретації літературного твору.

Особлива увага в роботі відділу мовно-літературної та мистецької освіти приділяється питанням сучасної інтерпретації літературного твору. У межах підвищення кваліфікації вчителі та вчительки зарубіжної літератури розглядають підходи до організації діалогу з художнім текстом, опановують стратегії активного та вдумливого читання, аналізують способи роботи з авторською позицією, художньою деталлю, образом персонажа, підтекстом, символом, композицією і фіналом твору.

На заняттях із педагогами розглядаються практичні моделі роботи з літературним твором, які можна застосовувати під час очного, дистанційного та змішаного навчання. Ідеться про такі прийоми, як «Запитання до автора», «Діалог із героєм», «Цитата як доказ», «Одна деталь – кілька тлумачень», «Карта смислів», «Читацький щоденник», «Інтерпретаційна дискусія», «Адвокат героя», «Три голоси інтерпретації: текст – автор – я» тощо. Такі форми роботи дають змогу вчителю організувати навчальну діяльність не навколо готового висновку, а навколо процесу пошуку, осмислення, зіставлення різних читацьких позицій і побудови аргументованого судження.

Важливим напрямом методичної роботи відділу мовно-літературної та мистецької освіти є осмислення ролі цифрових інструментів щодо розвитку читацької компетентності. Під час дистанційного навчання саме цифрове середовище стає простором для спільного читання, коментування, обговорення і візуалізації смислів. У процесі підвищення кваліфікації педагоги ознайомлюються з можливостями інтерактивних дошок, спільних документів, онлайн-опитувань, читацьких блогів, цифрових карт понять, сервісів для створення буктрейлерів, коміксів, подкастів, візуальних нотаток тощо. Водночас акцент робиться не на самому інструменті, а на його педагогічній доцільності: цифровий ресурс має допомагати учням глибше читати, ставити запитання, працювати з цитатою, знаходити зв'язки між епізодами, образами й проблемами твору.

Простором для професійного спілкування та обміну досвідом є філологічна студія «Методичний мейнстрим учителя-словесника», у межах якої педагоги мають можливість обговорювати сучасні підходи до викладання мовно-літературної освітньої галузі, презентувати власні методичні знахідки, аналізувати ефективні прийоми роботи з текстом. У контексті інтерпретації художнього твору особливо цінними стають обговорення практик, спрямованих на розвиток критичного мислення, читацької уважності, уміння аргументувати позицію, працювати з різними культурними контекстами й організовувати змістовну читацьку взаємодію в класі та в онлайн-середовищі.

Онлайн-консультації відділу мовно-літературної та мистецької освіти спрямовані на методичний супровід педагогів у підготовці до конкурсів, фахових заходів і творчих учнівських активностей. У цьому контексті інтерпретаційна діяльність набуває особливого значення, адже завдання підвищеного рівня складності часто потребують від учнів не лише знання змісту твору, а й уміння аналізувати художній образ, пояснювати авторський задум, бачити міжтекстові зв'язки, порівнювати різні мистецькі явища, формулювати самостійні висновки. Такі консультації допомагають учителям вибудовувати підготовку учнівства системно, з опорою на текст, читацький досвід і культуру аргументованого висловлювання.

Важливим майданчиком професійного зростання є методичний коворкінг «Формула успіху вчителя літератури: нові виклики, акценти та смисли». Його зміст може бути спрямований на представлення уроку літератури як простору інтерпретації, де художній твір розкривається через запитання, діалог, емоційне переживання, культурний контекст, візуальні образи й творчу діяльність учнів. У межах такого формату педагоги можуть презентувати фрагменти уроків, методичні прийоми, авторські завдання, інтерактивні вправи, приклади роботи із цитатами, символами та образами героїв, а також способи організації рефлексії після прочитання твору.

Форум освітніх інновацій, який щорічно проводить кафедра суспільно-гуманітарної та медійної освіти разом із відділом мовно-літературної та мистецької освіти, є важливим простором для популяризації новаторських педагогічних ідей і демонстрації практик, що оновлюють сучасний урок літератури. У межах форуму вчителі та вчительки мають змогу презентувати освітні технології, які

сприяють розвитку читацької компетентності, цифрової грамотності, креативності, критичного мислення і вміння інтерпретувати художній текст у широкому культурному контексті. Особливої ваги набувають практики, що поєднують літературу з мистецтвом, медіа, історією, етикою, громадянською освітою, адже саме міжпредметні зв'язки допомагають учням глибше зрозуміти твір і побачити його актуальність для сучасного життя.

Отже, діяльність Донецького ОбліППО й відділу мовно-літературної та мистецької освіти спрямовано на підтримку вчителів зарубіжної літератури в осмисленні сучасних підходів до читання, інтерпретації художнього твору. Підвищення кваліфікації, вебінари, фахові студії, консультації та форуми створюють цілісну систему професійного розвитку, у якій педагоги отримують не лише теоретичні орієнтири, а й практичні інструменти для роботи з текстом. Така методична підтримка допомагає вчителю / учительці організувати урок зарубіжної літератури як простір живого діалогу, де учні читають уважно, мислять самостійно, аргументують переконливо, співвідносять художній твір із власним досвідом і відкривають у літературі джерело духовного, естетичного та ціннісного зростання.

Окремим важливим напрямом роботи відділу мовно-літературної та мистецької освіти є проведення обласного конкурсу «Я так бачу, чую, відчуваю», спрямованого на виявлення майстерності й творчого потенціалу обдарованих здобувачів освіти та педагогів, зацікавлення літературою і культурою, загальнолюдськими й національними духовними цінностями, формування здатності глибоко відчувати художнє слово. Ідея конкурсу безпосередньо пов'язана з інтерпретацією літературного твору, адже учасникам пропонується не просто відтворити зміст прочитаного, а творчо перевтілитися в образ художнього твору, «стати іншим, залишаючись самим собою». Таке перевтілення може стосуватися конкретного персонажа, образу-предмета, образу-емоції, образу-пейзажу, образу-події, образу-інтер'єру, образу-алегорії, художньої деталі чи навіть відчуття, народженого текстом. Саме тому конкурс відкриває широкий простір для особистісного прочитання літератури, міжмистецького діалогу, розвитку уяви, емоційного інтелекту, читацької чутливості й креативного мислення. Водночас досвід проведення конкурсу засвідчив наявність певних методичних викликів, зокрема й різного розуміння учасниками понять «інтерпретація» та «перевтілення». Іноді творча робота обмежена ілюструванням сюжету або зовнішнім зображенням персонажа, тоді як справжня інтерпретація передбачає глибоке проникнення в суть образу, осмислення його ролі в художньому світі твору, виявлення власного ставлення і пошук виразної мистецької форми. Отже, підготовка до участі в конкурсі актуалізує потребу системної роботи вчителя / учительки щодо формування інтерпретаційної компетентності учнівства: уміння уважно читати, бачити підтекст, відчувати художню деталь, розуміти символіку образу, переводити читацьке враження у творчу дію та створювати власний мистецький вислів, у якому художній твір можна побачити, почути й відчувати.

Слово «інтерпретація» (від латинського *interpretatio*) – «пояснення», за походженням римське, в античні часи використовувалося в юриспруденції і означало «роз'яснення», «тлумачення» [1]. Інтерпретація – це дослідницька діяльність, пов'язана з тлумаченням літературного твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілісністю вищого порядку [2].

«... без інтерпретації не буває аналізу, і навпаки (...) поділ на ці два поняття має умовний, робочий, характер. Їх розділення у процесі дослідження твору можна припустити лише як абстракцію, необхідну для руху вперед. Між аналізом і інтерпретацією існує постійне, вічне напруження, яке рухає вперед процес осягнення твору мистецтва» [3].

Традиційно інтерпретацію художнього твору часто ототожнювали з аналізом за готовим алгоритмом: тема, ідея, проблематика, образи, художні засоби, композиція. Такий підхід залишається потрібним, але сьогодні його недостатньо. Учень / учениця має навчитися не просто називати елементи тексту, а розуміти, як вони працюють на смисл. Наприклад, не лише визначити, що в новелі є символічна деталь, а пояснити, як вона змінює наше сприйняття героя; не тільки переказати сюжет, а побачити, який моральний конфлікт стоїть за подіями; не лише охарактеризувати персонажа, а спробувати зрозуміти мотиви його вчинків.

Роль учительства в такому процесі змінюється. Педагог уже не є єдиним носієм «правильної» інтерпретації, а стає модератором читацького діалогу. Завдання вчителів – створити умови, у яких учні навчаються уважно читати, аргументовано висловлювати думку, слухати інших, зіставляти різні позиції, повертатися до тексту за доказами. Учитель / учителька не просто запитує: «Що хотів сказати автор?», а допомагає учням рухатися глибше: «Які деталі тексту підказують нам це?», «Чому герой чинить саме так?», «Як змінюється наше ставлення до персонажа впродовж твору?», «Що цей текст змушує нас

переосмислити?».

Особливої ваги набуває запитання як інструмент інтерпретації, адже воно допомагає учневі не лише пригадати зміст прочитаного, а й увійти в діалог із текстом: помітити важливу деталь, зрозуміти мотиви героя, відчувати авторську позицію, виявити прихований смисл і сформулювати власне ставлення до твору. Добре поставлене запитання не перевіряє пам'ять, а відкриває шлях до розуміння. Воно змушує учня перечитати фрагмент, помітити нюанс, зіставити факти, висловити припущення, обґрунтувати позицію. Тому сучасний урок літератури має бути простором розумних запитань, а не готових відповідей.

Перший рівень інтерпретації – діалог із текстом. Він починається з уважного, повільного, вдумливого читання. У дистанційному навчанні це особливо актуально, адже онлайн-середовище часто провокує фрагментарне сприйняття: учні швидко переглядають матеріал, читають уривками, спираються на короткі перекази чи готові відповіді. Тому вчителю / учительці важливо навчити школярів працювати з текстом як із джерелом смислів, а не як із матеріалом для швидкого відтворення.

Ефективним прийомом є «читання з маркуванням». Учні під час читання позначають у тексті різні типи інформації: що здивувало, що викликало запитання, що допомагає зрозуміти героя, яка деталь може бути символічною, де відчувається авторська позиція. У дистанційному форматі це можна організувати за допомогою спільного документа, інтерактивної дошки, коментарів у Google Docs або Padlet-дошки. Наприклад, під час вивчення новели О. Генрі «Останній листок» учні можуть позначати фрагменти, які показують стан Джонсі, ставлення Сю, приховану жертвовність Бермана, роль плюща як символу надії та межі між життям і згасанням.

Важливо, щоб учні не просто знаходили цитати, а пояснювали їхню функцію. Цитата на уроці літератури має бути доказом думки. Тому варто привчати школярів до формули: «Я вважаю... – це підтверджує фрагмент... – ця деталь важлива, тому що...». Такий підхід формує навички аргументації, критичного мислення й академічної доброчесності.

Корисною є стратегія «Сходинки розуміння». Учитель пропонує запитання різного рівня складності: від буквального розуміння до інтерпретації та оцінювання. Спочатку учні з'ясовують, що відбулося у творі, хто діє, які події є ключовими. Потім переходять до запитань: чому це сталося, що приховано за словами героя, як деталі допомагають розкрити конфлікт, чому автор / авторка обирає саме такий фінал. Найвищий рівень – особистісне й ціннісне осмислення: що цей твір говорить сучасним читачам, із чим я погоджуюся або не погоджуюся, які питання залишаються відкритими.

Другий важливий напрям – діалог з автором / авторкою. Учня часто складно зрозуміти, що автор / авторка не завжди говорить прямо. Авторська позиція може виявлятися через композицію, назву, деталь, іронію, контраст, символ, мовлення персонажів, фінал твору. Завдання вчителя / учительки – навчити школярів бачити «що написано», «як написано» і «навіщо саме так написано».

Доцільно вводити поняття «авторський задум» як проблему для дослідження. Наприклад, замість запитання «Яка ідея твору?» можна запропонувати інші: «Які життєві питання ставить автор / авторка?», «Які епізоди допомагають зрозуміти його / її ставлення до героя?», «Чи є у творі момент, коли автор / авторка ніби зупиняє нашу увагу?», «Що змінилося б, якби фінал був іншим?».

Ефективним прийомом є «Запитання до автора». Учні формулюють запитання, які вони хотіли б поставити письменникові: «Чому Ви залишили фінал відкритим?», «Чому саме цей герой опинився перед вибором?», «Що для Вас означає ця деталь?», «Чи засуджуєте Ви персонажа, чи намагаєтеся його зрозуміти?». Після цього учні мають спробувати відповісти на свої запитання, спираючись не на фантазію, а на текст. Так формується важлива читацька навичка: розрізняти власні припущення і текстові докази.

У дистанційному навчанні таку роботу можна організувати у форматі онлайн-форуму, коментарів на спільній дошці або коротких відеовідповідей. Наприклад, учні отримують завдання: «Сформулюйте одне запитання до автора / авторки твору й дайте відповідь від імені уважного читача / читачки, використовуючи щонайменше одну цитату». Такий формат поєднує інтерпретацію, аргументацію і розвиток мовлення.

Художній персонаж у сучасній читацькій практиці розглядається як цілісний образ, через який учні осмислюють мотиви вчинків, внутрішні конфлікти, моральний вибір і психологічний стан людини. Сучасний підхід до інтерпретації передбачає, що учень / учениця має не просто сказати, «позитивний» чи «негативний» герой, а зрозуміти його внутрішній конфлікт, мотиви, страхи, обмеження, цінності. Це особливо важливо для підліткового читача / читачки, який / яка часто сприймає літературу через

емоційну близькість або відсторонення від героя.

Прийом «Інтерв'ю з героєм» допомагає зробити аналіз живим і діалогічним. Учні формулюють запитання персонажам, а потім відповідають від його імені, спираючись на текст. Наприклад: «Чого ти найбільше боявся?», «Про що ти не сказав іншим героям?», «Який момент став для тебе вирішальним?», «Що б ти змінив, якби мав можливість повернутися назад?». Після виконання завдання важливо обговорити, які відповіді справді підтверджуються текстом, а які є читацькою фантазією.

Ще один продуктивний прийом – «Гаряче крісло». Один учень / учениця або група представляє героя, інші ставлять запитання. У дистанційному форматі це можна провести в сесійних залах або в загальній відеоконференції. Важливо домовитися про правила: відповіді мають узгоджуватися з логікою образу, спиратися на події твору й не перетворюватися на довільну імпровізацію. Така активність розвиває емпатію, комунікативні вміння, уважність до тексту.

Особливо цінними є завдання, що допомагають учням побачити моральний вибір героя. Наприклад: «У який момент герой мав вибір?», «Які варіанти дії були можливими?», «Що вплинуло на його рішення?», «Якими могли бути наслідки іншого вибору?», «Чи можна зрозуміти героя, навіть якщо не погоджуєшся з ним?». Саме такі питання формують літературну компетентність та етичне мислення.

Третій рівень інтерпретації – діалог із собою. Він передбачає, що учень / учениця співвідносить прочитане з власними думками, досвідом, цінностями. Однак важливо уникати спрощення, коли твір використовується лише як привід «поговорити про життя», а сам текст відходить на другий план. Особистісна реакція має виростати з уважного читання.

Наприклад, після аналізу твору можна запропонувати рефлексивне завдання: «Яке запитання залишив мені цей текст?», «Яку думку я переглянув / переглянула після читання?», «Який епізод був для мене найсильнішим і чому?», «Про що цей твір попереджає сучасну людину?», «Яку фразу з твору я взяв би / узяла б як тему для роздумів?». Такі запитання не мають однієї правильної відповіді, але потребують щирості, аргументації і зв'язку з текстом.

У дистанційному навчанні добре працюють короткі письмові рефлексії: «Три речення після читання», «Лист герою», «Повідомлення автору», «Читацький щоденник», «Одна цитата – один висновок». Наприклад, після вивчення «Маленького принца» А. де Сент-Екзюпері учні можуть написати мінітекст «Яку істину з твору я розумію інакше, ніж раніше?». Після обговорення трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» – «Яке рішення дорослих могло б змінити хід подій?». Після новели О. Генрі «Останній листок» – «Що для мене означає підтримати людину в момент зневіри?».

Такі завдання дають учням можливість побачити, що інтерпретація – це насамперед шлях до самопізнання. Водночас учителю / учительці важливо підтримувати баланс: особиста думка є цінною, але вона має бути відповідальною, аргументованою і пов'язаною з художнім твором.

Дистанційне навчання не повинно збіднювати урок літератури. Навпаки, цифрові інструменти можуть посилити діалогічність, якщо використовуються не заради ефекту, а для досягнення навчальної мети. Варто добирати такі форми роботи, які допомагають учням читати, думати, взаємодіяти й створювати власні інтерпретаційні продукти.

Одним із дієвих форматів є спільна інтерактивна дошка. На ній можна організувати «карту смислів» твору: окремі колонки для образів, символів, конфліктів, авторських натяків, запитань до тексту, цитат-доказів. Учні додають свої нотатки, коментують записи однокласників, групують смисли. Така взаємодія робить процес мислення видимим.

Корисним є формат «спільного читацького блогу». Учні публікують короткі записи після прочитання фрагмента твору: враження, запитання, цитату, припущення щодо подальших подій, коментар до вчинку героя. Інші школярі відповідають, ставлять уточнювальні запитання, погоджуються або не погоджуються, але обов'язково аргументують. Учителю / учителька в цьому форматі виконує роль модератора / модераторки, який / яка спрямовує розмову до глибшого розуміння.

Ефективною є робота в малих групах у сесійних залах. Кожна група може отримати окрему інтерпретаційну роль: «дослідники образу героя», «шукачі символів», «аналітики конфлікту», «адвокати героя», «критики рішення героя», «дослідники авторської позиції». Після групової роботи учні презентують висновки, а клас зіставляє різні погляди. Важливо, щоб усі групи мали чітке завдання, обмежений час, спільний документ для фіксації результату й критерії успішності.

Цікавим прийомом є «Діалогічна цитатна стрічка». Учителю / учителька добирає кілька ключових цитат із твору й розміщує їх на спільній дошці. Учні мають додати до кожної цитати коментар одного з типів: «пояснюю», «запитую», «заперечую», «пов'язую з іншим епізодом», «роблю висновок». Такий

прийом допомагає побачити, що цитата може бути початком розмови, а не завершенням відповіді.

Для розвитку візуального мислення можна використовувати метод «Бачу – думаю – запитую». Він особливо доречний під час роботи з ілюстраціями, обкладинками, кадрами екранізацій, візуальними символами твору. Спочатку учні описують, що бачать, не інтерпретуючи. Потім висловлюють припущення: що це може означати. Далі формулюють запитання, які допоможуть глибше зрозуміти образ або ситуацію. Така послідовність дисциплінує мислення і не дозволяє одразу переходити до поверхових висновків.

Отже, сучасна інтерпретація літературного твору – це багаторівневий діалог: діалог із текстом учить уважності й доказовості; діалог з автором відкриває підтекст, художній задум, культурний контекст; діалог із героєм формує емпатію і моральне мислення; діалог із собою допомагає учневі / учениці побачити в літературі простір особистісного зростання.

Викладаючи зарубіжну літературу, важливо навчити дітей чути текст, ставити запитання, шукати смисли, сумніватися, аргументувати, співпереживати й робити власні висновки. У дистанційному навчанні це можливо за умови продуманої організації читацької взаємодії, використання цифрових інструментів із чіткою педагогічною метою та створення атмосфери довіри.

3 огляду на актуальність сучасних підходів до інтерпретації літературного твору рекомендуємо педагогам-словесникам:

1. Організовувати роботу з художнім текстом як діалогічний процес. Під час вивчення твору варто спрямовувати учнівство на уважне читання, постановку запитань, пошук сенсів, осмислення авторської позиції, мотивів учинків персонажів, ролі художніх деталей, символів, композиції та фіналу.
2. Поєднувати традиційний аналіз тексту із сучасними стратегіями інтерпретації. Доцільно використовувати різноманітні прийоми, які допомагають учням переходити від переказу до осмислення, від емоційної реакції до аргументованого судження, від окремого епізоду до цілісного розуміння художнього світу твору.
3. Формувати в учнівства культуру роботи із запитаннями. Варто поступово переходити від запитань репродуктивного характеру до проблемних, інтерпретаційних, ціннісних і рефлексивних. Запитання мають спонукати школярів повертатися до тексту, знаходити докази, зіставляти різні читацькі позиції, пояснювати підтекст, формулювати власне ставлення до прочитаного.
4. Використовувати цифрові інструменти для поглиблення читацької взаємодії. Онлайн-дошки, спільні документи, інтерактивні вправи, ментальні карти, інфографіки, цифрові читацькі щоденники, візуальні нотатки, буктрейлери, подкасти й короткі відеопрезентації варто застосовувати як засоби осмислення твору.
5. Залучати учнівство до творчої інтерпретації художнього твору. Доцільно пропонувати завдання, у яких учні можуть передати власне прочитання твору через монолог героя, лист персонажеві, візуальний образ, колаж, комікс, буктрейлер, подкаст, TED-виступ, інсценізацію, творче перевтілення або мистецьку презентацію. Важливо, щоб такі роботи виявляли розуміння образу, підтексту, проблематики твору та особистісне ставлення читача.
6. Розвивати в учнів уміння аргументувати власну інтерпретацію. Під час усних відповідей, дискусій, письмових рефлексій, презентацій і творчих проєктів варто привчати школярів спиратися на текст: добирати цитати, пояснювати їхню роль, пов'язувати художні деталі з авторським задумом, обґрунтовувати власні висновки. Інтерпретація має бути вільною у виборі думки, але відповідальною щодо тексту.
7. Брати участь у професійних заходах, присвячених сучасним підходам до читання та інтерпретації. Вебінари, методичні марафони, онлайн-консультації, фахові студії, творчі конкурси, зокрема й «Методичний мейнстрим учителя-словесника», «Заговори, щоб я тебе побачив», «Я так бачу, чую, відчуваю», є простором професійного зростання, обміну досвідом і пошуку нових методичних рішень. Участь у таких заходах допомагає педагогам осмислювати виклики літературної освіти, презентувати власні практики та вдосконалювати інструменти формування компетентного читача.

Літературний твір починає по-справжньому діяти тоді, коли учень перестає бути стороннім спостерігачем і стає учасником розмови. Саме в цій розмові – з текстом, автором, героями й собою – народжується справжнє читання.

Список використаних джерел

1. Глеб О. В. Формування у старшокласників умінь інтерпретувати ліричні та ліро-епічні твори української літератури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2016. 277 с. URL : <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14184/1/ДИСЕРТАЦІЯ%20ГЛЕБ%20О.В.pdf> (дата звернення: 27.05.2026).
2. Інтерпретація (літературознавство). Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтерпретація_\(літературознавство\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтерпретація_(літературознавство)) (дата звернення: 28.05.2026).
3. Шалагінов Б. Б. Науковий та «шкільний» аналізи художнього тексту. Всесвітня література в середн. навч. закл. України. 2004. № 6. С. 6–9. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6cd0e0d4-93b2-46d5-9496-517a950538c3/content> (дата звернення: 26.05.2026).

Вікторія ЩЕРБАТЮК,

*завідувач відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблППО*

Тетяна КОВАЛЬОВА, Наталія МЕЛЬНИКОВА,

*методисти відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблППО*

МИСТЕЦТВО В МІЖПРЕДМЕТНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ / ВЧИТЕЛЬКИ

Сучасна мистецька освіта дедалі виразніше виходить за межі окремого навчального предмета. Мистецтво сьогодні не можна розглядати лише як сферу естетичного сприймання, творчої діяльності чи ознайомлення з художніми творами. Воно стає особливим способом пізнання світу, мовою діалогу між культурами, епохами, науками, особистим досвідом учня / учениці й суспільними викликами. Саме тому міжпредметність у мистецькій освіті є не додатковою прикрасою уроку, а важливим методичним принципом, який допомагає учнівству бачити цілісну картину світу.

Для вчителя / вчительки мистецтва міжпредметний освітній простір відкриває широкі можливості. Через живопис, музику, архітектуру, театр, кіно, дизайн, декоративно-ужиткове мистецтво можна говорити про історію, літературу, мову, математику, природничі науки, технології, громадянську освіту, етику, екологію. Мистецький твір здатний стати точкою входу до складної теми, емоційним ключем до її розуміння, інструментом осмислення фактів, подій і явищ. Там, де звичайне пояснення іноді залишається абстрактним, мистецтво робить зміст видимим, відчутним, особистісно значущим.

Міжпредметність у мистецькій освіті не означає механічного поєднання кількох предметів в одному уроці. Йдеться не про ситуацію, коли до теми з мистецтва просто «додають» історичну довідку, літературну цитату чи математичний факт. Справжня інтеграція виникає тоді, коли різні галузі знань допомагають глибше зрозуміти художній образ, явище культури, авторський задум, естетичну ідею або творчу проблему. У центрі такого підходу перебуває смисл, який учень відкриває через взаємодію різних способів пізнання.

Особливо важливо це для дистанційного навчання. Онлайн-формат вимагає від учителя / вчительки, окрім добору якісного змісту, ще й продуманого способу його подання. Школярі, які навчаються дистанційно, швидко втрачають увагу, якщо заняття перетворюється на пасивний перегляд презентації чи прослуховування пояснення. Мистецтво в міжпредметному просторі дає змогу зробити дистанційний урок візуально насиченим, емоційним, інтерактивним і діяльним. Через зображення, звук, відео, цифрову дошку, онлайн-галерею, спільну мапу ідей, віртуальну екскурсію, мініпроект або творчу рефлексію учень / учениця отримує інформацію та взаємодіє з нею.

Міжпредметна інтеграція мистецтва з різними навчальними дисциплінами є одним із важливих напрямів сучасної освіти, що відповідає концепції Нової української школи та потребам компетентнісного навчання. Тому особливого значення набуває професійний розвиток учителя / вчительки мистецтва, спрямований на опанування інтегративних методик, цифрових технологій та сучасних педагогічних підходів. Підвищення кваліфікації педагогів сприяє розширенню можливостей для поєднання мистецтва з українською мовою чи літературою, історією, математикою, географією, біологією, іноземними мовами, інформатикою та іншими навчальними дисциплінами.